

Asia: VN/1072/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain, julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 13 §:n ja valtakunnallisesta osaamistietovarain

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK kiittää mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

SAMOK pitää esitystä kannatettavana ja opiskelijoiden arkea sujuvoittavana, kunhan arkaluonteisten seurantatietojen suojaamista huolehditaan asainmukaisella vakavuudella. Digitalisaation täysimääräinen hyödyntäminen julkishallinnossa ja opintotietojen sujuvampi liikkuvuus viranomaisten välillä on kannatettava suunta. Samalla opiskelijan oikeuksien ja sujuvan opintopolun näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että sähköiset palvelut ovat luotettavia, selkeitä ja ihmislähtöisiä.

Huomiot taloudellisista vaikutuksista

Esityksen taloudellisissa vaikutuksissa on olennaista huomioida, että opiskelijoiden digitaalisten palveluiden, kuten opiskelijatunnistautumisen, digitaalisten opiskelijakorttien tai muiden opiskelijaetujen varmistusrajapintojen, kehittäminen edellyttää sujuvaa ja kustannustehokasta pääsyä dataan. Liiketaloudellinen hinnoittelu tai kasvavat rajapintamaksut eivät saa muodostua esteeksi sille, että kolmannen osapuolen hyödylliset digitaaliset palvelut saadaan integroitua opiskelijan suostumuksesta virallisiin rekistereihin.

Huomiot esitetyistä lakimuutoksista (Laki valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä)

SAMOK kannattaa lain valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä tarkoitukseen (1 § 3 kohta) esitettyä lisäystä tiedon siirtymisen edistämiseksi opintojen nivelvaiheissa. Sujuva tiedonkulku toiselta asteelta korkeakouluun tai korkeakoulusta toiseen siirryttäessä voi vähentää opiskelijan byrokraattista taakkaa sekä sujuvoittaa aiemman osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.

SAMOK kannattaa oppijanumeron käyttöönoton ulottamista yleisiin kielitutkintoihin (3 §:n 1 momentti) sekä 2 momentin täsmentämistä sisällyttämään myös tutkinnot. Monilla Suomeen saapuvilla kansainvälisillä opiskelijoilla tai hakijoilla ei ole vielä suomalaista henkilötunnusta, kun he tekevät ensimmäisiä hakujaan tai kielikokeitaan. Kun YKI-tutkintotulokset linkittyvät suoraan opiskelijan pysyvään oppijanumeroon, kielitaidon osoittaminen korkeakouluhauissa ja myöhemmin työelämässä helpottuu merkittävästi. Muutos on tervetullut askel kohti kansainvälisten osaajien sujuvampaa integraatiota.

Yhdenvertaisuuden toteutumisen ja työllistymisen seurattavuuden edistämiseksi SAMOK ymmärtää tarpeen ehdotetulle lisäykselle (4 §:n 4 momentti), jossa opetus- ja kulttuuriministeriö voisi kerätä tilastollista seurantaa varten välttämättömiä tietoja, kuten erityistä tukea tai vankilaopetusta, henkilötietoina. Henkilöpohjaisen arkaluonteisen tiedon keräämiseen liittyy kuitenkin aina riski yksilön leimaantumista. Opiskelijan yhdenvertaisuuden turvaamiseksi suojaomien on oltava täten ehdottoman tiukat eikä arkaluonteinen tieto saa tarpeettomasti esiintyä tai näkyä opiskelijan normaalien tietojen yhteydessä. Tämän varmistamiseksi opiskelijoita on informoitava heidän tietosuojaoikeuksistaan selkeästi Oma Opintopolku -palvelussa. Opiskelijalle on oltava järjestelmässä nähtävissä, mitä tietoja hänestä kerätään tilastointia varten, ja järjestelmässä on oltava suoraviivainen mekanismi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiseen vastustamisoikeuden käyttämiseen.

SAMOK suhtautuu positiivisesti esitykseen siitä, että vapaan sivistystyön koulutuksista tallennettaisiin jatkossa tietovarantoon sekä alkamis- että päättymispäivät (9 d §:n 1 momentin 2 kohta). Nykytilassa Opintopolku-palvelussa pitkätkin kurssit ovat näyttäneet virheellisesti vain yhden päivän mittaisilta, mikä on aiheuttanut opiskelijoille tulkintaongelmia. Muutos parantaisi koulutustietojen laatua ja luotettavuutta sekä antaisi opiskelijalle mahdollisuuden hyödyntää ja todentaa suoritustietojaan luotettavasti opintojen alusta alkaen.

SAMOK kiinnittää huomiota esitettyyn muutokseen tietopyyntöjen siirtämisestä Opetushallitukselta alkuperäiselle opetuksen järjestäjälle (10 §:n 1 momentti). Opintopolku-palvelun keskeinen hyöty opiskelijalle on ollut omien tietojen saaminen keskitetysti ja nopeasti yhdestä paikasta. Mikäli tietopyyntöjä siirretään takaisin yksittäisille oppilaitoksille, on mahdollista, että käsittelyajat

pitkittyvät varsinkin loma-aikoina. SAMOK ehdottaa, että Opetushallitus säilyttäisi päävastuun luovutuksista aina, kun kyseessä on opiskelijan omaa asiointia tai oikeusturvaa koskeva perusluonteinen tietopyyntö.

Muuta lausuttavaa esityksestä

SAMOK nostaa esille, että korkeakoulujen valtakunnalliseen tietovarantoon liittyvät tiedon liikkumisen kysymykset on rajattu tämän esityksen ulkopuolelle ja arvioidaan erillisessä korkeakoulujen opintotietopalveluja koskevassa uudistuksessa (hanke OKM065:00/2025). Koska VIRTAtietovarantoon tallennetaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluoikeudet ja opintosuoritukset, SAMOK suosittelee, että opiskelijoiden liikkuvuus ja suoraviivainen datan siirto huomioidaan myös kyseisessä uudistushankkeessa.

Leppämäki Samuli
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry